

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	1 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Spis treści:

1. Cel
2. Opis postępowania
 - A. Badanie bakteriologiczne kału na nosicielstwo pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób zdrowych
 - B. Badania bakteriologiczne kału w kierunku obecności pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób chorych, ozdowieńców, nosicieli i u osób ze styczności z chorym
 - C. Badanie bakteriologiczne kału w kierunku chorobotwórczych gram-ujemnych pałeczek jelitowych
 - D. Badanie bakteriologiczne kału na obecność pałeczek z rodzaju Campylobacter
 - E. Identyfikacja szczepu bakteryjnego
 - F. Badanie bakteriologiczne wymazu z nosa/gardła na nosicielstwo metycylinoopornego szczepu Staphylococcus aureus (MRSA)
 - G. Test biologicznej kontroli skuteczności procesu sterylizacji (np.: Sporal A, Sporal S)
 - H. Kał do badania wirusologicznego
 - I. Wymaz z gardła/nosa do badania wirusologicznego
 - J. Badania parazytologiczne
 - K. Próbkki do badań serologicznych
3. Dokumenty związane
4. Załączniki

	Opracował	Sprawdził	Zatwierdził
Imię i nazwisko Stanowisko/ Funkcja	Justyna Jankowska Młodszy asystent	Agnieszka Starowicz Kierownik Oddziału Laboratoryjnego Mikrobiologii Klinicznej	Marta Zielińska Kierownik Działu Laboratoryjnego
	Gabriela Burzawa Technik	Joanna Peciak Kierownik Oddziału Laboratoryjnego W Tarnowie Joanna Król Główny Specjalista do Spraw Systemu Jakości w Laboratorium	

Dokument jest własnością WSSE w Krakowie. Zabrania się dokonywania zmian w treści, a także kopiowania i rozpowszechniania bez zgody zatwierdzającego lub osoby przez niego upoważnionej

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	2 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1. Cel

Celem instrukcji jest przedstawienie trybu postępowania podczas:

- pobierania, transportowania oraz przyjmowania próbek materiału klinicznego do badań
- udostępniania dokumentacji medycznej (wydawania wyników badań tj. sprawozdań z badań, kopii, wydruków, odpisów)

Instrukcja obowiązuje w Punktach Przyjmowania Próbek i Punktach Wydawania Wyników działających w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie oraz w Powiatowych Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych na obszarze województwa małopolskiego.

Stosowane skróty:

WSSE – *Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie*

PSSE – *Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne na obszarze województwa małopolskiego*

PPP – *Punkt Przyjmowania Próbek*

PWW – *Punkt Wydawania Wyników*

2. Opis postępowania

Pracownicy PPP i PWW postępują zgodnie z „Regulaminem postępowania w zakresie zlecenia badań oraz wydawania wyników badań w obszarze mikrobiologii klinicznej” - **Załącznik nr 8 do IS-DL-06.**

Pracownicy PPP dokonują oceny przydatności próbek do badań. W tym celu sprawdzają ilość próbek, ich stan, daty pobrania materiału oraz zgodność danych na pojemniku z załączonym zleceniem. Po sprawdzeniu odnotowują na zleceniu:

- P - próbka odpowiednia do wykonania badania
- N - próbka nieodpowiednia do wykonania badania

Każda próbka powinna być opisana danymi pacjenta w sposób jednoznacznie ją identyfikujący.

Każdorazowo skrót „dane pacjenta”: oznacza:

-imię i nazwisko,

-data i godzina pobrania próbki

Źle pobrane lub błędnie opisane próbki nie będą przyjmowane do badania.

W przypadku stwierdzenia niezgodności otrzymanych próbek do badań z wytycznymi dotyczącymi pobierania/transportu/przechowywania lub jakiegokolwiek innego rodzaju nieprawidłowości powodujących, że materiał nie może być wykorzystany do badania (N- próbka nieodpowiednia do wykonania badania), pracownik zgłasza ten fakt przełożonemu lub osobie przez niego wyznaczonej/upoważnionej, którzy w razie potwierdzenia niezgodności mogą zakwalifikować próbkę jako nieodpowiednią do wykonania badania i na tej podstawie odmówić wykonania badania. Odmowę wykonania badania należy odnotować na Zleceniu na badanie i zawiadomić o tym fakcie Zleceniodawcę. Dalsze postępowanie z próbką laboratorium powinno uzgodnić ze Zleceniodawcą.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	3 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Próbki do badania pobrać i transportować zgodnie z następującymi wytycznymi:

A. Badanie bakteriologiczne kału na nosicielstwo pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób zdrowych

Materiałem przeznaczonym do badania jest kał lub wymaz z kału.

1. Czas pobierania próbek

Badanie na nosicielstwo to badanie trzech próbek kału pobranych z **3 kolejnych dni (po jednej z każdego dnia)** za pomocą kompletu probówek z podłożem transportowym.

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej wymazówki wyjętej z probówki z podłożem transportowym.

Pobieranie wymazu z kału do podłoża transportowego:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- trzymając wymazówkę za korek pobrać kał z kilku miejsc na końcówkę z watą (obrócić ją kilkakrotnie w materiale kałowym, na waciku musi być widoczny kał)
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy)
- wyjąć korek z probówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobraną próbką kału był zanurzony w podłożu transportowym (żelu) i szczelnie zamknąć/zakręcić probówkę
- na probówce umieścić dane badanego: imię, nazwisko, datę i godzinę pobrania próbki, te informacje umieścić również na zleceniu (**F-01/IS-DL-06**).
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Wszystkie 3 próbki dostarczyć razem, najpóźniej **w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich**. W razie trudności z uzyskaniem materiału do badań (zaparcia) należy skontaktować się z Punktem Przyjmowania Próbek. Informacje o funkcjonowaniu punktu dostępne na **stronach internetowych WSSE w Krakowie oraz PSSE**.

Pojemnik z próbką do badania transportować w pozycji pionowej, ostrożnie, w sposób uniemożliwiający uszkodzenie (zgniecenie, pęknięcie pojemnika).

UWAGA:

Próbki do czasu dostarczenia do PPP przechowywać w chłodnym miejscu. **Nie zamrażać!**

Nie pobierać kału do badania w trakcie terapii antybiotykami, ani innymi lekami wpływającymi na mikrobiotę dolnego odcinka przewodu pokarmowego, próbki można pobrać dopiero po zakończeniu działania danego leku (proszę stosować się do informacji zawartych w ulotce).

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	4 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

W wyjątkowych przypadkach (np. zgubienie, zniszczenie jednej z próbek transportowych) najświeższa z próbek może być pobrana do jałowego pojemnika na kał bez podłoża transportowego. W tym celu należy za pomocą łopatki dołączonej do pojemnika pobrać kał (z kilku miejsc) wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane badanego, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać. Kał w pojemniku bez podłoża transportowego dostarczyć do laboratorium w ciągu **2 godzin** od pobrania, a jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć w ciągu 12 godzin od pobrania. **NIE ZAMRAŻAĆ!**

Złe pobranie, przechowywanie i transport próbki mogą spowodować uzyskanie wyniku badania nieprzydatnego do wydania orzeczenia lekarskiego.

B. Badania bakteriologiczne kału w kierunku obecności pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób chorych, ozdowieńców, nosicieli i u osób ze styczności z chorym

Najlepszym materiałem przeznaczonym do badania jest kał, w drugiej kolejności wymaz z kału.

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- w momencie nawrotu objawów żołądkowo-jelitowych (ból brzucha, biegunka itp.)

Od ozdowieńców i nosicieli:

- próbki należy pobierać po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- o ilości i częstotliwości badań decydują Oddziały Nadzoru Epidemiologii PSSE

Od osób ze styczności:

- o ilości i częstotliwości badań decydują Oddziały Nadzoru Epidemiologii PSSE

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał lub za pomocą wymazówki z zestawu z podłożem transportowym. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania **można** pobrać z pieluszki.

Pobieranie kału:

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml. Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek **z nadzoru epidemiologicznego** lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku **klienta** zewnętrznego).

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	5 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- trzymając wymazówkę za korek pobrać kał z kilku miejsc **o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa)** na końcówkę z watą (obrócić ją kilkakrotnie w materiale kałowym, na waciku musi być widoczny kał)
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy)
- wyjąć korek z próbówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobraną próbką kału był zanurzony w podłożu transportowym (żelu) i szczelnie zamknąć/zakręcić próbówkę
- na próbówce umieścić dane badanego: imię, nazwisko oraz datę i godzinę pobrania próbki, te informacje umieścić również na zleceniu (**F-03/IS-DL-06** lub **F-02/IS-DL-06**).
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału pobrane do pojemnika ze szpatułką należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania**. Jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć do PSSE/WSSE w ciągu 12 godzin od pobrania. **Próbek nie wolno zamrażać.**

Próbki pobrane do próbówki z podłożem transportowym dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż **w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich.**

C. Badanie bakteriologiczne kału w kierunku chorobotwórczych gram-ujemnych pałeczek jelitowych

Najlepszym materiałem przeznaczonym do badania jest kał, zwłaszcza te fragmenty, które zawierają pasma śluzu, krew lub ropę. W drugiej kolejności materiałem do badań może być wymaz z kału z miejsc chorobowo zmienionych.

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- w momencie nawrotu objawów żołądkowo-jelitowych (ból brzucha, biegunka itp.)

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał lub za pomocą wymazówki z zestawu z podłożem transportowym. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania **można** pobrać z pieluszki.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	6 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml.

Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06 dla próbek z nadzoru epidemiologicznego lub F-02/IS-DL-06 dla klienta zewnętrznego).

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- trzymając wymazówkę za korek pobrać kał z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa) przez włożenie wacika umocowanego na wymazówce i obrócenie go kilkakrotnie w materiale kałowym; na waciku musi być widoczny kał!
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy)
- wyjąć korek z próbówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobranym materiałem zanurzony był w podłożu transportowym (żelu), docisnąć korek, aby szczelnie zamykał próbówkę
- na próbówce umieścić dane badanego: imię, nazwisko oraz datę i godzinę pobrania próbki, wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06 lub F-02/IS-DL-06)
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału pobrane do pojemnika ze szpatułką należy dostarczyć do laboratorium w ciągu 2 godzin od pobrania. Jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć do PSSE/WSSE w ciągu 12 godzin od pobrania. **Próbek nie wolno zamrażać.**

Próbki pobrane do próbówki z podłożem transportowym dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich.

D. Badanie bakteriologiczne kału na obecność pałeczek z rodzaju Campylobacter

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- do 3 tygodni od zachorowania (sporadycznie do 3 miesięcy).

Bardzo rzadko obserwuje się bezobjawowe nosicielstwo.

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	7 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml. Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06 w przypadku z nadzoru epidemiologicznego lub F-02/IS-DL-06 w przypadku klienta zewnętrznego).

Gdy przewidywany czas dostarczenia próbki do badania wynosi **ponad 2 godziny**, należy pobrać wymaz z kału na podłoże transportowe (**Amies z węglem**) przy pomocy wymazówki z zestawu transportowego.

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego z węglem (Amies z węglem) przed pobraniem próbki kału
- **trzymając wymazówkę za korek** pobrać kał z kilku miejsc **o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa)** przez włożenie wacika umocowanego na wymazówce i obrócenie go kilkakrotnie w materiale kałowym; na waciku musi być widoczny kał!
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarenka kukurydzy)
- wyjąć korek z próbówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobranym **materiałem** zanurzony był w podłożu transportowym, docisnąć korek, aby szczelnie zamykał próbówkę
- na próbówce umieścić dane **badanego: imię, nazwisko oraz datę i godzinę pobrania próbki**, wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06 w przypadku próbek z nadzoru epidemiologicznego lub F-02/IS-DL-06 w przypadku klienta zewnętrznego)
- próbkę umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału w pojemniku na kał należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania**. Jeśli jest to niemożliwe, próbkę pobrać na podłoże transportowe Amies z węglem. **Próbek nie wolno zamrażać!**

Próbki pobrane do próbówki z podłożem transportowym **Amies z węglem** dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż **w ciągu w ciągu 24 godzin od daty pobrania**.

E. Identyfikacja szczepu bakteryjnego

1. Metody pobierania próbek

Wyizolowany szczep bakteryjny przesłać na agarku amerykańskim. Jeśli laboratorium przysyłające szczep nie dysponuje w/w podłożem, dopuszcza się przesłanie szczepu na bakteriologicznym podłożu transportowym (np. Amies) lub na **pożywce agarowej** (np. na TSA).

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	8 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

2. Transport próbek

Szczep należy dostarczyć do laboratorium w szczelnie zamkniętej probówce lub płytce, płytkę dodatkowo zabezpieczyć parafilmem. Probówkę lub płytkę zawinąć w chłonny materiał (wata, bibuła) tak, aby w przypadku uszkodzenia materiał zakaźny został zaabsorbowany i nie wydostał się na zewnątrz. Tak opakowaną próbkę umieścić w plastikowym pojemniku lub woreczku zapobiegającym uszkodzeniu zawartości.

Czas transportu do laboratorium nie może przekraczać **24 godzin** w temperaturze otoczenia. Szczepów nie wolno zamrażać.

Wraz ze szczepem dostarczyć wypełnione zlecenie (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek **z nadzoru epidemiologicznego** lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku **klienta** zewnętrznego).

Na zleceniu należy umieścić wszelkie posiadane informacje o szczepie (rodzaj, ewentualnie grupa serologiczna w przypadku *Salmonella* spp) oraz o osobie badanej, od której szczep został wyizolowany (chory, ozdrowieniec, nosiciel, styczność z chorym – zaznaczyć; szczep z materiału post mortem – dopisać). W pozycji „rodzaj materiału” należy podać z jakiego materiału pochodzi badany szczep (krew, mocz, kał itp.). Jeśli natomiast pochodzi on z próbek wody lub żywności należy taką informację umieścić na zleceniu podając dokładnie z jakiego produktu żywnościowego został wyizolowany.

F. Badanie bakteriologiczne wymazu z nosa/gardła na nosicielstwo metycylinoopornego szczepu *Staphylococcus aureus* (MRSA)

Najlepszym materiałem przeznaczonym do badania jest wymaz z przedsionka nosa, a w drugiej kolejności wymaz z gardła.

1. Metody pobierania próbek

Wymaz z przedsionka nosa (lub gardła, gdy wymaz z nosa jest niemożliwy do pobrania), pobrać przy pomocy jałowej wymazówki z zestawu z podłożem transportowym lub wymazówki bez podłoża, uprzednio zwilżonych jałowym roztworem soli fizjologicznej. Osoba wykonująca wymaz powinna upewnić się, czy pacjent nie wydmuchiwał nosa przed pobraniem.

Na pojemniku z wymazówką czytelnie zapisać dane pacjenta: imię, nazwisko, datę i godzinę pobrania próbki, te informacje umieścić również na zleceniu (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek **z nadzoru epidemiologicznego** lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku **klienta** zewnętrznego).

UWAGA: W ciągu 12 godzin przed pobraniem wymazu z nosa nie należy stosować aerozoli i kropli do nosa!

Pobieranie wymazu z nosa:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki
- **trzymając wymazówkę za korek** zwilżyć **wacik znajdujący się na końcu** wymazówki roztworem soli fizjologicznej
- wprowadzić wymazówkę do nozdrza na głębokość ok. 2 cm, kilkakrotnie okręcić i ostrożnie wyjąć
- umieścić wymazówkę w probówce z podłożem transportowym tak, aby koniec wymazówki z pobranym materiałem zanurzony był w żelu

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	9 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

- docisnąć korek, aby szczelnie zamykał probówkę
- jeżeli wymaz pobrany jest na wymazówkę bez podłoża, włożyć wymazówkę do probówki transportowej.
- na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06** albo **F-02/IS-DL-06**)
- wymazówkę z pobraną próbką przechowywać w temperaturze pokojowej do czasu przekazania do badania

Pobieranie wymazu z gardła:

- przed pobraniem pacjent powinien być na czczo, nie powinien płukać gardła i myć zębów
- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki
- **trzymając wymazówkę za korek** zwilżyć **wacik znajdujący się na końcu** wymazówki roztworem soli fizjologicznej
- pobrać wymaz z gardła przez energiczne pocieranie powierzchni migdałków i tylnej ściany gardła bez dotykania powierzchni jamy ustnej i języka
- podstępować dalej jak przy pobieraniu wymazu z nosa.

2. Transport próbek

Próbki wymazu z nosa/gardła pobrane na wymazówki bez podłoża transportowego należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 4 godzin od pobrania**. Jeśli jest to niemożliwe, pobrać na wymazówki z podłożem transportowym i dostarczyć do PSSE/WSSE nie później niż **w ciągu 60 godzin od daty pobrania**.

Próbek nie wolno zamrażać.

G. Test biologicznej kontroli skuteczności procesu sterylizacji (np.: Sporal A, Sporal S)

1. Metody pobierania próbek

Biologiczną kontrolę procesu sterylizacji wykonać zgodnie z zaleceniami producenta testów wskaźnikowych uwzględniając rodzaj i kubaturę autoklawu.

W przypadku sterylizatora o pojemności 20 litrów dostarczyć do badania 2 testy (góra, dół), a pojemności powyżej 20 litrów dostarczyć 3 testy (góra, środek, dół).

Do badania dostarczyć:

- testy wskaźnikowe wyjęte ze sterylizatora po poddaniu ich procesowi sterylizacji (wszystkie dostarczone **testy muszą być tej samej serii**), testy muszą być w dacie ich ważności.
- test kontrolny (dodawany każdorazowo do badania) tj. nie poddany procesowi sterylizacji, który stanowi kontrolę żywotności drobnoustrojów i musi być tej samej serii co pozostałe testy użyte w procesie sterylizacji.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	10 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

2. Transport próbek

Testy dostarczyć do laboratorium **w czasie nie dłuższym niż 24 godziny od przeprowadzonej kontroli** z wypełnionym zleceniem (F-04/IS-DL-06).

H. Kał do badania wirusologicznego

W celu wykonania **badania wirusologicznego kału** próbki należy pobrać we wczesnej, **objawowej** fazie choroby, przed podaniem leków przeciwwirusowych.

Próbki do badań wirusologicznych muszą być transportowane w obniżonej temperaturze, ponieważ podwyższona temperatura jest jedną z przyczyn inaktywacji wirusa w materiale diagnostycznym.

1. Badanie w kierunku antygenów wirusowych (rota-, adeno- i norowirusy)

1.1. Pobieranie próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania **można** pobrać z pieluszki. Pojemnik na kał powinien być czysty, suchy, wodoodporny, nie zawierać detergentów ani podłoży transportowych. Należy pobrać reprezentatywną próbkę kału (1-2 ml w przypadku kału płynnego lub 1-2 g z masy kałowej – wielkość ziarnka kukurydzy).

Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać. Czytelnie wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06 w przypadku próbek **z nadzoru epidemiologicznego** lub F-02/IS-DL-06 w przypadku **klienta** zewnętrznego).

Wykrycie wirusów jest najbardziej prawdopodobne, kiedy próbka pobrana jest w okresie ostrych objawów choroby. Maksymalne wydalenie wirusów w kale stwierdza się tuż po wystąpieniu objawów choroby.

1.2. Transport próbek

Próbki należy dostarczyć do laboratorium **niezwłocznie po ich pobraniu**, a jeśli to niemożliwe zaleca się ich schłodzenie i transportowanie w temperaturze 4÷8°C (w **pojemniku** z wkładem chłodzącym) **w czasie do 2 dni od pobrania**. Jeżeli czas dostarczenia próbki będzie dłuższy, próbkę zamrozić i dostarczyć do badania w stanie nierozmrożonym (w termosie z lodem lub **pojemniku** z wkładem chłodzącym).

2. Badanie w kierunku enterowirusów

2.1. Pobieranie próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania **można** pobrać z pieluszki. Pojemnik na kał powinien być czysty, suchy,

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	11 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

wodoodporny, nie zawierać detergentów ani podłoży transportowych. Należy pobrać reprezentatywną próbkę kału do jałowego, suchego pojemnika w ilości 5-10 g (wielkość orzecha włoskiego).

2.2. Transport próbek

Próbkę schłodzić i dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania** (transportować w temperaturze 4÷8°C w **pojemniku** z wkładem chłodzącym). Jeżeli czas dostarczenia próbki będzie dłuższy, próbkę zamrozić i dostarczyć do badania w stanie nierozmrożonym (w termosie z lodem lub **pojemniku** z wkładem chłodzącym).

Wraz z próbką dostarczyć wypełnione zlecenie (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek **z nadzoru epidemiologicznego** lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku **klenta** zewnętrznego).

I. Wymaz z gardła/nosa do badania wirusologicznego

1. Wymaz z gardła/nosa do badań w kierunku wirusów grypy w programie SENTINEL oraz w kierunku wirusa SARS-CoV-2

1.1 Pobieranie próbek

- **Przed pobraniem pacjent powinien być na czczo, nie powinien płukać gardła i myć zębów**
- Używając szpatułki docisnąć język ku dołowi; pozwoli to uniknąć zanieczyszczenia wymazu śliną
- Sterylnym patyczkiem wymazowym z tworzywa sztucznego, flokowanym mikrowłóknami syntetycznymi klasy medycznej energicznie potrzeć obie powierzchnie migdałków i tylną ścianę gardła bez dotykania powierzchni jamy ustnej
- Patyczek wymazowy z pobranym materiałem umieścić w próbówce z 1-3 ml medium transportowym specjalnie przeznaczonym do badań wirusologicznych, patyczek wymazówki odłamać na wysokości próbki pozostawiając go w próbówce
- Sterylnym patyczkiem wymazowym z tworzywa sztucznego, flokowanym mikrowłóknami syntetycznymi klasy medycznej można również pobrać wymaz z nozdrzy. Wymaz powinien być pobrany energicznie, aby mieć pewność, że zawiera zarówno komórki, jak i śluz z wnętrza nozdrza. Wymaz umieścić w tej samej próbówce, co wymaz z gardła.
- Końcówki patyczków wymazowych powinny być zanurzone w medium transportowym na wysokość mikrowłókien. Probówkę szczelnie zamknąć korkiem.
- Probówkę opisać danymi pacjenta i zabezpieczyć poprzez potrójne pakowanie (próbówka, woreczek strunowy, termotorba)
- Wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek skierowanych z PSSE lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku pacjenta zewnętrznego), a w przypadku badania w ramach programu SENTINEL także formularz „Nadzór nad Grypą ...” (formularz PZH)

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	12 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1.2 Transport próbek

Wymazy dostarczyć do laboratorium, temperaturę transportu, jak i dopuszczalny czas określa producent zestawu wymazowego

J. Badania parazytologiczne

Próbką do badania jest kał i wymaz okołoodbytniczy.

Zalecenia dotyczące pobrania próbki kału do badania parazytologicznego obejmują zarówno badania metodami koproskopowymi (mikroskopowymi) w kierunku pasożytów jelitowych, badanie celowane na obecność owsików (wymaz okołoodbytniczy) jak i badanie w kierunku antygenu *Giardia lamblia* (metoda ELISA).

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków, preparatów przeciwbiegunkowych itp. lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku

1.1 Pobieranie próbki kału

- kał należy pobrać (po wcześniejszym opróżnieniu pęcherza moczowego) do czystego, **uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz)**
- przy pomocy łopatki umieszczonej w jałowym pojemniku pobrać kał z różnych miejsc wypróżnienia w ilości ok. 10 g (próbka powinna zawierać minimum 1/2 pojemnika)
- przy pobieraniu próbki unikać zanieczyszczenia wodą i moczem
- pojemnik dokładnie zamknąć, opisać pojemnik danymi pacjenta, umieścić w foliowym woreczku, wypuścić powietrze z woreczka i zawiązać go na węzeł

1.2 Pobieranie wymazu okołoodbytniczego przy użyciu wymazówki z nałożonym celofanem

- **wymaz wykonać rano, przed wypróżnieniem i umyciem**
- wyjąć wymazówkę, na której nałożony jest celofan (nie zdejmować celofanu; jest on potrzebny do badania)
- zwilżyć celofan letnią przegotowaną wodą
- **rozchylić pośladki i okrężnym ruchem wykonać wymaz z zewnętrznych fałdów i okolicy odbytu**
- wymazówkę włożyć z powrotem do plastikowego pojemnika, dokładnie zamknąć, opisać danymi pacjenta i umieścić w foliowym woreczku, wypuścić powietrze z woreczka i zawiązać go na węzeł
- **Do każdej próbki (kał + wymaz) dołączyć zlecenie (F-02/IS-DL-06)**

Uwaga: Konieczne są trzy próbki kału i wymazu pobrane w odstępach 3-4 dni.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	13 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1.3 Transport próbek

- Próbkę do badania oddać w dniu ich pobrania. Jeśli dostarczenie próbki do badania w dniu jej pobrania jest niemożliwe, próbkę przechować w chłodnym miejscu i dostarczyć do badania **w ciągu maksymalnie 12 godzin od pobrania. Próbkę nie zamrażać!**
- Pojemnik z próbką do badania transportować w pozycji pionowej, ostrożnie, w sposób uniemożliwiający uszkodzenie (zgniecenie, pęknięcie pojemnika)

K. Próbki do badań serologicznych

1. Krew do badania serologicznego

- Pacjent, od którego pobierana jest krew może być na czczo lub po lekkostrawnym posiłku
- Do jałowej probówki pobrać 3÷4 ml krwi żyłnej „na skrzep”
- Probówkę dokładnie zamknąć korkiem
- Krew nie może być zhemolizowana
- Nie należy zamrażać krwi ze względu na możliwość wystąpienia hemolizy
- Na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06** w przypadku próbek skierowanych z PSSE lub **F-02/IS-DL-06** w przypadku pacjenta zewnętrznego)
- Próbkę krwi dostarczyć w dniu jej pobrania. Jeśli to niemożliwe, przechowywać w temperaturze 4÷8°C i dostarczyć do badania jak najszybciej w dniu następnym

2. Przygotowanie surowicy krwi:

- Krew należy odwirować (3 min./3000 rpm), a uzyskaną surowicę odebrać do jałowej, jednorazowej, szczelnie zamykanej probówki
- Na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenia (**F-03/IS-DL-06**)
- Surowica nie może być przefiltrowana, zanieczyszczona, zhemolizowana, ze skrzepami krwi
- Surowica może być przechowywana do 48 godzin po pobraniu w temperaturze 4÷8°C
- Surowicę przechowywaną dłużej niż 48 godzin zamrozić w temperaturze (-20°C) lub niższej

3. Transport krwi, surowicy

- W miarę możliwości próbki dostarczyć do laboratorium **w dniu pobrania lub następnego dnia**
- Próbkę krwi i surowicy transportować w termotorbie z wkładem chłodzącym
- Próbkę zamrożoną (**tylko surowica, nie krew pełna**) transportować w termosie z lodem lub termotorbie z wkładem chłodzącym

3. DOKUMENTY ZWIĄZANE

Brak.

4. ZAŁĄCZNIKI

F01/IS-DL-06 Zlecenie na badanie kału w kierunku nosicielstwa pałeczek Salmonella i Shigella u osób zdrowych (do celów sanitarno-epidemiologicznych) z wytycznymi dotyczącymi pobierania próbek kału

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek oraz wydawanie wyników badań z zakresu mikrobiologii klinicznej	Numer wydania	7
		Data wydania	21.05.2025
IS-DL-06		Data obowiązywania	01.06.2025
		Strona / Stron	14 / 14
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

F02/IS-DL-06 Zlecenie na badanie materiału klinicznego dla klienta zewnętrznego

F03/IS-DL-06 Zlecenie na badanie materiału klinicznego z nadzoru epidemiologicznego

F04/IS-DL-06 Zlecenie na badanie w kierunku biologicznej kontroli procesu sterylizacji

F06/IS-DL-06 Wniosek o udostępnienie dokumentacji medycznej

Załącznik nr 8 Regulamin postępowania w zakresie zlecenia badań oraz wydawania wyników badań w obszarze mikrobiologii klinicznej

Wycofane:

Załącznik nr 5 Wytyczne dotyczące pobierania, transportowania i przechowywania próbek do badań

F07/IS-DL-06 Zlecenie na badanie materiału klinicznego w kierunku zakażenia wirusem SARS-CoV-2